

Bu Sayıda

Dört yıldır yayın hayatında olan dergimiz bu sayısıyla 12. kez sizlerle buluşuyor. Sosyal bilimlerde tarihsel materyalist bakış açısını savunmak ve yaygınlaştırmak için yayınlanan dergimiz, bu sayıyla birlikte, çalışma tarzı açısından yeni bir döneme giriyor. Yeni katılımcılarla genişleyen yayın kurulunun yılda bir defa toplanacağı, geçmiş yılın muhasebesini yaparak bir sonraki yılın konularını belirleyeceği, içinden o yılın sayılarını çıkaracak editörler kurulunu seçeceği bir modele geçiyor. Bu sayede dergimizin daha düzenli aralıklarla ve daha zengin bir içerikle sizlere ulaşacağını düşünüyoruz.

Atina şehir-devletinden beri siyasetin önemli kurumları olagelmış bulunan siyasal partiler, bugünkü anlamına modern burjuva toplumunun 19. yüzyıldaki oluşum süreçleri içinde kavuşmuştur. Siyasal egemenlik ve katılım koşulları ve biçimlerinde yaşanan değişimle şekillenen ve demokratik, otoriter, meşruti, cumhuri çeşitli biçimler alan temsili demokrasilerde partiler; bir yandan belli toplumsal çıkarların ifadelendirilmesinin araçları, bir yandan da profesyonelleşmiş, kendi iç dinamikleri-yaşantıları olan örgütlerdir. Bu sayımızda, Türkiye'deki siyasal partilerin tarihsel materyalist analizini onları tek başına alarak yapmak yerine, belli tarihsel (siyasal-ekonomik) süreçler bağlamına oturtarak, bu süreçlerde açığa çıkmış toplumsal dinamiklerle ilişkisi içerisinde yapmaya çalıştık. Onların tarihsel kökenleri, ideolojileri, toplumsal-sınıfsal tabanları ve hegemonya projeleri ise bu analizlerin organik bir ögesi kılınmaya çalışıldı.

Dergimizin bu sayısının içeriğine bakıldığında farkedileceği üzere genel olarak sol siyasal partiler üzerine bir yazıya yer vermedik. Bu konuya ileride, altıncı sayımızın devamı olacak nitelikte ayrı bir dosya konusu olarak yer vermeyi düşünüyoruz.

"Türkiye'de Siyasal Partiler" dosyamızda burjuva siyasetinin kentsel boyutları üzerine de odaklandık. Neo-liberal politikalar

burjuva siyasal partileri sosyal politikalar boyutunda birbirine benzeştirdi. Bu durum, merkezi yönetimin kitle mobilizasyonu- nu "ulusal" meseleler üzerinden medyatik stratejilerle sağlanır hale getirdiğinden, kentsel politikalar ve belediye yönetimleri sosyal politikalar bakımından ön plana geçti. Partilerin ekono- mi politikalarının benzeştiği 1990'larda, toplumsal yeniden üre- time dönük işler konusunda neredeyse rakipsiz kamusal aktör- ler durumuna gelen belediyelerin başkanlarının (bunlar arasın- da da ekonomik olanakları görece geniş Büyükşehir belediye başkanlarının) Türkiye siyasetinin önemli figürleri haline geldiği görülüyor.

Bu sayımızdaki ilk yazı Nazım Güveloğlu'na ait. Neo-liberalizmin kapitalist formasyonlardaki yirmi beş yılı bulan hakimiyetinin sonucu olarak, son dönemde ekonomi ve siyaset ilişkisi bağla- mında ortaya çıkan gelişmelerin bir rejim biçimi olarak demok- rasi üzerine etkilerini inceleyen Güveloğlu, ilişkisel bir politik- ekonomi yaklaşımıyla bu etkilerin özel olarak siyasal partiler üzerinde ne gibi sonuçlar doğurduğunu tartışıyor. Ekonomi y- netiminin depolitizasyonu, yürütme organı ve bürokrasinin göre- li olarak güçlenmesi gibi olguların sonucunda burjuva demokra- sisinin özgün niteliklerinin daha da ön plana çıktığını savunan yazar, bu yüzden, içinde bulunduğumuz sürece "burjuva demok- rasisinin radikallesmesi süreci" adını veriyor. Bu anlamda, de- mokrasi alanında son zamanlarda gerçekleşen değişimlerin arı- zi gelişmeler değil, sermaye egemenliğinin günümüzdeki duru- mu ile yakından ilişkili ve bu egemenliği yeniden üreten olgular olduğunu vurguluyor. Bu sürecin beraberinde getirdiği belli baş- lı gelişmeler arasında ise şunlar bulunuyor: sosyal adalet fikri- nin itibar kaybetmesi, demokrasinin temeli olarak görülen "in- san hakları" kavramının "sosyal ve ekonomik haklar" olarak ta- nımlananları dışlar bir şekilde "siyasal ve kültürel haklar"la sı- nırlanması, partilerin geleneksel işlevlerinin kısıtlanması ve güç kaybına uğraması, parti liderinin ve tepe yönetiminin taba-

na ve alt kademelere göre güçlenmesi, partiler arasındaki ekonomik temelli ayrımların ortadan kalkması ve ekonomi-dışı siyaset araçlarının ön plana çıkışı vb. Yazıda ele alınanlar, süreçsel niteliklerinden ötürü, bugün için olduğu kadar görülebilir gelecek için de geçerli olarak düşünülmüş.

İkinci yazımız, özel olarak bir siyasal parti üzerine odaklaşan Mert Angılı'nın Genç Parti (GP) yazısı. Angılı'ya göre, GP gibi bir oluşum ancak, 12 Eylül'den 1990'ların sonuna kadar olan süreçte yaşanan büyük dönüşümlere ve siyasal parti yapılanmaları bağlamına oturtularak kavranabilir. Angılı, böyle bir tarihsel arkaplanın yalnızca GP'nin temelleri, ideolojik yapılanması ve önemini anlayabilmek açısından değil, aynı zamanda büyük oranda bir şahsın "girişimine" dayanan bir hareketi dışlayıcı ve mutlak bir biçimde kişiselleştirme tehlikesini de bertaraf edebilmek için gerekli olduğunu belirtmiş. Yazar bu yüzden çalışmasını, ana hatları ve aktörleri ile anılan tarihsel süreç, GP'nin ortaya çıkış sürecinde Türkiye burjuva siyaset arenasının belli başlı partilerinin durumu ve ideolojisi, GP'nin sosyolojik tabanını, siyaset yapma biçimi ve bugünkü durumu üzerine kurmuş. Angılı'nın yazısı neo-liberal söylemi uç noktaya götüren GP'yi, bugünkü durumunu ve önümüzdeki süreçte ortaya çıkabilecek benzer oluşumları anlamak açısından dikkate alınmayı hak ediyor.

Duygu Türk ise Giddens-Blair ikilisinin geliştirdiği sosyal politika yaklaşımı olan Üçüncü Yol'un Türkiye'nin bugünkü egemen siyasi tablosunu değerlendirmek için bir anahtar olabileceğini AKP özelinde tartışıyor. Türk'ün çalışması, sosyal demokrat gelenekle herhangi bir bağı olmayan bir siyasal hareketin Üçüncü Yolcu prensiplere nasıl adapte olabildiğini, bu yaklaşımın kendisindeki nitelikler, AKP'nin muhafazakar demokrasiye yönelişi ve uyguladığı reform programı üzerinden ortaya koymaya çalışıyor. Bu özelliğiyle de hem Türkiye siyasetinde baskınlaşan bir eğilimin uluslararası bağlam içine oturtulması, hem de AKP'yi

ve uyguladığı programın sosyo-ekonomik anlamını anlamak ve yeni tartışmalara kapı açmak bakımından yararlı bir çalışma.

Dergimizin bu sayısındaki önemli çalışmalardan biri ise Burak Gürel'in "1970'ler Türkiye'sinde İslamcı ve Faşist Siyaset: Vadeler ve Sonuçlar" başlıklı yazısı. Yazar, İslamcı ve faşist siyasetlerin 1970'lerde, özellikle Orta ve Doğu Anadolu bölgelerinde neden ve nasıl güç kazandıklarını açıklamaya çalışmış. Ona göre, bu siyasi hareketler söz konusu bölgelerde kapitalist modernleşmenin ekonomik alanda mülksüzleştirici, kültürel alanda modernleştirici etkilerinden rahatsızlık duyan tüm kesimlerin alternatif arayışına paralel olarak gelişmişlerdi. Her iki hareketin de bu arayışa yanıt vermek amacıyla bir tür sözde anti-kapitalist ve anti-modern söylem ürettiklerini söyleyen Gürel, Milli Selamet Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi arasındaki farklılıkları; dayandıkları sınıf kesimlerinin süreç içindeki ayrışmaları, buna bağlı olarak şekillenen siyasal programlara, geliştirdikleri iktidar stratejilerine ve örgütlenme biçimlerine ilişkin farklılıklar üzerinden çözümlüyor.

1990'lar Türkiye siyasetinde önemli bir eksen haline geldiğini belirttiğimiz kentsel siyasetle ilgili ilk yazı Ali Ekber Doğan'a ait. Doğan, işçi sınıfı hareketinin yükselişiyle başlayan milliyetçilik ve İslamcılığın güçlenişiyle noktalanın 1990'ların ekonomi politikası içerisinde Ankara'da belediyeçilik uygulamalarını ele almış. Bu dönemde siyasi partilerin neo-liberal politikalar karşısındaki duruşlarının yaklaşmasının siyasal tartışma ve mücadele alanını iktisadi konulardan, toplumsal yeniden üretime ilişkin etnik, kültürel farklılıklara çevirdiğini söyleyen yazar, bu dönüştürmenin Ankara Büyükşehir Belediyesi bağlamında nasıl cisimleştiğini ortaya koymaktadır. Doğan'ın yazısı, bir yandan 1990'lara damgasını vuran iki farklı belediyeçilik (SHP, RP) çizgiye ilişkin genel bilgiler sunarken, bir yandan da Ankara'da Murat Karayalçın'ın sosyal demokrat vaatlerle başlayıp proje demokrasisi ve kent işletmeciliğine dönüşen belediyeçiliğiyle Gökçek dönemini karşılaştırıyor. Doğan'ın Melih Gökçek döne-

mine ilişkin kullandığı rövanşçılık kavramlaştırması da yazının özgün yanlarından biri olarak değerlendirilebilir.

Jenny White'in 1990'lar siyasetinin önemli bir boyutunu oluşturan siyasal İslam'ın yükselişinin özellikle yoksul emekçi mahallelerinde ne tür örgütlenmelerle gerçekleştirildiğine ilişkin yazısı da siyasetin kentsel boyutuyla ilgili diğer bir yazımız. White, bir yandan Refah Partisi'nin sivil toplumla arasındaki ilişkileri Ümraniye örneğinde İslamcı vakıf örgütlenmesi aracılığıyla nasıl kurduğunu ortaya koyarken, bir yandan da İslamcı kitle mobilizasyonunun gücünü esas olarak, dilsel (vernacular) politikayı yardım etkinlikleri benzeri işlerle başarıyla yorumlamasından aldığı belirtiyor. Argümanların günümüz İstanbul'u üzerine yapılmış etnografik bir çalışma çerçevesine oturtulduğu yazı, siyasal İslam'ın yoksul emekçilerle ilişkilene ve onları kendine eklememe tarzını anlamak bakımından kentsel siyasetin tarafı olmak için çaba gösterenler açısından da özel bir önem taşıdığını vurgulayalım.

Bülent Batuman ise "Türkiye'de Kentsel Politikanın Ortaya Çıkışı ve Bir Toplumsal Aktör Olarak Kentleşme Uzmanları (1965-1977)" başlıklı yazısında, Türkiye'de 50 yıldır süregelen hızlı kentleşme sürecinin kentsel çelişkinin 1960'ların sonu ve 1970'lerin başında kentsel politikaya dönüşümünün dinamiklerini ele alıyor. Batuman, bu dönüşümün işçi sınıfının kentsel konulara ilişkin talepleri ile bu taleplerin siyasal temsiline aracılık yapan bir grup "kentleşme uzmanı"nın ortaya çıkmış olması biçiminde iki önemli boyutu bulunduğunu belirterek, özellikle 1970'lerde Türkiye kentlerinde açığa çıkan çelişki ve mücadeleleri sınıfsal bir bağlamda analiz etmek açısından zengin içerikli bir çalışmayı önümüze koyuyor.

Doğan Göçmen "Marx'ın Emek Kavramı ve Çalışma Koşullarının Esnekleştirilmesi" adlı yazısında, çalışma koşullarının esnekleştirilmesi hakkındaki güncel tartışmalar ışığında Marx'ın emek kavramını inceliyor. Öncelikle bu kavramın ontolojik, teleolojik ve sosyolojik boyutlarını ele alıp daha sonra bunun tarih-

sel yönüne eğiliyor. Marx'ın ekonomi politikçilerin emek-değer kuramına eleştirisini tartışan Göçmen, bu eleştirinin, 1980'lerin ortalarından bu yana sıkça savunulunun aksine, geçerliliğini kordüğünü dile getiriyor.

Sayımızda ayrıca, siyasal partilerin nasıl incelenmesi gerektiğine dair bir tartışma yürüten bir kitap eleştirisine yer veriyoruz. Emre Arslan, Merdan Yanardağ'ın "MHP Değişti mi?: Ülkücü Hareketin Analitik Tarihi" kitabını eleştirel biçimde inceliyor ve bundan sonra MHP ve ülkücü hareketle ilgili derinleştirici çalışma yapabilmek için teorik soyutlama üzerine daha fazla yoğunlaşmak ve Türk faşizmiyle daha genel teorik sorunlar arasında bağ kurmak gerektiğini belirtiyor.

Praksis'in 9.sayısında yayımlanan Tarık Şengül'ün "Yerel Devlet Sorunu ve Yerel Devletin Dönüşümünde Yeni Eğilimler" başlıklı makalesine, Faruk Ataay'dan bir eleştiri geldi. Faruk Ataay'ın eleştirisini Tarık Şengül'ün yanıtı ile birlikte yayınlıyoruz.

Geçen sayımızda, Graham Taylor ve Andy Mathers'in "Avrupa Bütünleşmesi Üzerinden Politika: İnşa Halinde Bir Avrupa Emek Hareketi?" adlı yazısını, arkadaşımız Ceren Kalfa çevirmişti. Çevirmenin adı geçen sayıda belirtilmedi. Bu nedenle, bir kez daha yazının çevirmenine teşekkür ediyor, çevirmenden ve okurlarımızdan özür diliyoruz.

Burjuva siyasetinin her zaman önemli aktörleri ve taşıyıcıları olmuş olan siyasal partiler, günümüzde de tarihsel materyalizmin önemli bir inceleme nesnesi olmayı sürdürüyor. Elinizdeki sayının, parti ve siyasal akım incelemeleri ve yer verilen kuramsal tartışmalar aracılığıyla bu açıdan bir ölçüde katkıda bulunacağını umuyoruz.

Yeni katılımlar ve sizlerin de katkılarıyla önümüzdeki süreçte daha da üretkenleşen bir Praksis'i hep birlikte var edeceğimize inanıyoruz.